



KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

|| Sayı/Issue 5 (Ağustos/August 2021), s. 176-194.
|| Geliş Tarihi-Received: 07.05.2021
|| Kabul Tarihi-Accepted: 17.07.2021
|| Araştırma Makalesi-Research Article
|| ISSN: 2687-5675
|| DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.934170

Hoca Mes'ûd'un *Sûheyl ü Nev-bahâr* Mesnevisinde Üslup Çeşitliliği

Style Diversity In Hoca Mes'ud's Sûheyl ü Nev-bahar Mesnevis

Muhterem SAYGIN*

Öz

Sanat, duyguların estetik biçimde ifadesidir. Edebiyat sanatı ise toplumun içinden çıkan sanatkârın ortaya koyduğu eser düzleminde okurla etkileşimi şeklinde ifade edilebilir. Bu noktada; bazı edebiyat teorisyenleri edebiyat sanatının merkezine sanatkârın ortaya koyduğu eseri, bazıları bu etkileşim sürecinde önemli olanın okurun zihninde oluşan etki olduğundan hareketle okuru, birtakım edebiyat kuramcıları ise ürünü ortaya koyan sanatkârı, daha doğrusu sanatkârın ifade biçimini (üslup) almaktadır.

Aynı konunun farklı sanatkârlar tarafından ele alındığı ancak bazılarının toplum belleğinde derin izler bırakabildiği aşikârdır. Bir sanatkârı; diğerlerinden farklı kılan nedir? Şüphesiz ki verilecek cevap, üslup olacaktır. Klasik Türk edebiyatında pek çok aşk konulu mesnevi yazılmıştır fakat bazı eserler, üslup özellikleri sebebiyle daha çok beğenilmiştir.

Mesneviler, devrin sosyal şartları düşünüldüğünde döneminin romanları olarak nitelendirilebilirler. Aşk, kahramanlık, öğüt, din ve tasavvuf gibi konuların ele alındığı mesneviler, yazıldıkları devirde oldukça rağbet görmüşlerdir. Bu eserlerden biri, Hoca Mes'ûd'un *Sûheyl ü Nev-bahâr* adlı mesnevisidir. *Sûheyl ü Nevbahâr*, aşk konusunu ele alan hacimli bir eserdir. Bu eser, farklı üslup ve söyleyiş özellikleri sebebiyle oldukça dikkat çekici bir metindir. Bu çalışmada Hoca Mes'ûd'un *Sûheyl ü Nevbahâr* adlı eserindeki üslup çeşitliliği ve bu durumun metne katkıları incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Üslupbilim, biçem, *Sûheyl ü Nev-bahâr*, Hoca Mes'ûd, mesnevi.

Abstract

Art is the aesthetic expression of emotions. The art of literature, on the other hand, can be expressed in the form of interaction with the reader on the plane of the work created by the artist who comes out of society. At this point; Some literary theorists take the work of the artist to the center of literary art, some consider the reader as the important thing in this interaction process is the effect on the mind of the reader, and some literary theorists take the artist who reveals the product, or rather the artist's form of expression (style).

It is obvious that the same subject is handled by different artists, but some of them can leave deep traces in the memory of the society. An artist; what makes it different from others? Undoubtedly, the answer will be style. Many masnavis on love have been written in classical Turkish literature, but some works have been more appreciated due to their stylistic features.

When the social conditions of the period are considered, the Mesnevis can be described as the novels of the period. Mathnawis, which deal with topics such as love, heroism, advice, religion and mysticism, were very popular at the time they were written. One of these works is Hoca Mes'ûd's

* Doktora Öğrencisi, Pamukkale Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, Denizli/Türkiye, e-posta: muhteremsaygn213@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2336-5139>.

masnavi named *Süheyl ü Nev-bahar*. *Süheyl ü Nev-bahar* is a voluminous work that deals with the subject of love. This work is a very remarkable text due to its different style and pronunciation features. In this study, the stylistic diversity in the work of Hoca Mes'ud named *Süheyl ü Nev-bahar* and the contribution of this situation to the text will be examined.

Keywords: Stylistics, style, *Süheyl ü Nev-bahar*, Hoca Mes'ud, mesnevi.

Giriş

Sözün ifade edilişindeki güzellik, onun etkisini arttırmaktadır. Edebî eserin toplum tarafından kabul görmesi, onun üslup hususiyetleri ile ilgilidir. Mesnevi nazım şekliyle yazılan hacimli metinlerde tek bir üslup özelliği yerine farklı üslup özelliklerinin tercih edilmesi, eserde anlatım zenginliği oluşturmaktadır. Bu durumda mesnevi, okur ve dinleyici tarafından beğenilmekte ve eserin tesiri uzun soluklu olmaktadır. Bu bakımdan öncelikle; mesnevi nazım şekliyle yazılan incelememizin konusunu teşkil eden Hoca Mes'ud'un *Süheyl ü Nev-bahâr* adlı eserinde önemli estetik hususiyetlerden biri olan üslubun tanımı yapılarak bu kavramın çerçevesi çizilmeye çalışılacaktır:

Burhan-ı Katı'da üslup, "Arabîde tarz, revîş, kaide ve kanun manasınadır." şeklinde ifade edilmiştir (Öztürk ve Örs 2009: 795).

Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat'te kelime (a.i.c. esâlib): "1. Tarz, yol, biçim, usul. 2. İfade yolu. (bkz. selîka) Uslûb-ı âdî: ed. alalâde ifade tarzı. Üslûb-ı âlî: ed. üstün ifade tarzı. Üslûb-ı hakîm: ed. Hikmetli söz söyleme sanatı." şeklinde açıklamıştır (Devellioğlu 1993: 1129).

Türkçe Sözlük'te ise üslup şu şekilde tanımlanmıştır: "1. Anlatma, oluş, deyiş veya yapış biçimi, tarz. 2. Bir sanatçıya bir çağa veya bir ülkeye özgü teknik, renk, biçimlendirme ve söyleyiş özelliği, biçem, stil. 3. ed. Sanatçının görüş, duyuş, anlayış ve anlatıştaki özelliği veya bir türün bir çağın kendine özgü anlatış biçimi biçem, tarz, stil" (Akalin 2011: 2451).

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nde ise üslubun tanımı şu şekilde verilmiştir: "Duygu ve düşüncelerin anlatılması sırasında dil malzemesinin kullanılmasındaki özgünlük anlamında edebiyat terimi" (Durmuş 2012: 383).

Mehmet Kaplan ise üslupla ilgili olarak şunları söylemektedir: "Bir konunun ele alınış, işleniş ve ifade ediliş tarzıdır. Bir eserin okunduğunda kime ait olduğunu belirten kişilik damgasıdır. Kelimelerin bir bütün halinde organizasyonu yahut Tanpınar'ın sevdiği bir tabirle söyleyelim kristalizasyonudur." (1983: 204).

Konu ile ilgili olarak Âdem Çalışkan, "*Üslup ve Üslupbilim Üzerine İlk Belirlemeler*" adlı makalesinde kelimenin anlamını şu şekilde açıklar:

"Kökeni Latincedeki "kazık yahut yazmak için ucu sivri alet (kalem)" anlamına gelen "stilus'a ve Grekçe 'stylos'a dayanan, Batı dillerinden Fransızcada "stylistique", İngilizcede "style veya stylistics", Almancada "stilistik", Arapçada "üslûb" veya "üslûbiyyât" veyahut "el-üslûbiyye" ve "el-'ilmü'l-üslûb" olan kavram, Türkçede (Batı dillerindeki eşanlamlı kelimeleri de karşılayacak biçimde Arapça'dan geçmiş alıntı bir kelime olarak) hem "üslûp", "biçem", "deyiş" ve "özanlatı" hem de "üslûbiyyât", "üslûp ilmi", "üslûp bilgisi", "üslûp bilimi", "üslûpbilim", "biçembilgisi", "biçembilim" ve "deyişbilim" ile karşılanmaktadır (Çalışkan 2014: 33-34).

Ahmet Çoban ise üslubu şu şekilde tanımlamaktadır: "Belli bir duyuş, görüş ve birikime sahip olan sanatçının hayatı boyunca edindiği tecrübe ve tavırlarla seçtiği konuyu, biçim ve içeriğin belirlediği vasıta ve yöntemler kullanarak kendisine has bir



biçimde ördüğü kelimelerle anlatmasından doğan bir edebî değer unsuru ve ölçüsüdür.” (Çoban 2004: 10).

İlm-i belagatin (retorik) sahası içine giren üslubun içeriğini tespit edebilmek için sanatkârın eserini farklı kılan, onun üslubunu oluşturan nedir? sorusuna, cevap aramamız gerekmektedir. Sanatkârın üslubunun teşekkülünde; duyuş, düşünüş, hayal gücü, varlıkları, kavramları, olay ve olguları anlamlandırma şekli, sanatçının psikolojisi, yetiştiği çevre, sanat anlayışı gibi pek çok farklı etken devreye girmektedir. Bu sebeplerin bütünü, sanatçıyı diğer sanatkârlardan farklı kılmakta ve onun üslubunu oluşturmaktadır: “Kelime tasarrufu ve ifade şeklinden oluşan üslup, her sanatçının kaleminden, kendine has olma özelliğiyle farklı hat, farklı renklere bürünmüş olarak çıkar.” (Karaköse 2006: 162).

Kısacası üslup için “Üslûb-ı beyan, aynıyla insan” sözündeki bağlamdan hareket ederek sanatçıya, belli bir döneme veya edebî türe has anlatım biçimidir, denilebilir.

Bu kadar geniş çerçevede tanımı yapılabilen bir kavramın, elbette sınıflandırılması da pek zordur. Klasik dönem edebî eserlerinde genel itibarı ile sanatkârın üslubu kullanılan kelimeleri sanatlı olup olmama, yabancı kelimelerin yoğunluğu gibi ölçütlere bağlı olarak basit (sade), orta ve yüksek (âli) üslup adı altında üç sınıfa ayrılmıştır (Filizok ve Saltık 2013: 12).

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nin “Üslup” maddesinde ise ilmî, edebî, hatâbî, ilmî-edebî olmak üzere dört kategoride tasnifi yapılmıştır. Bu tasnife ek olarak incelenen edebî metnin bir mesnevi olması sebebiyle tahkiye üslubu ve tahkiye üslubunun bulunduğu her metinde mekân ve kişi tasvirlerinin zorunlu olduğu düşüncesiyle tasvirî üslup, değerlendirmeye dâhil edilmiştir. Bu çalışmada Hoca Mes'ûd'un *Süheyl ü Nev-bahâr* adlı mesnevisi ilmi, edebî, hatâbî, ilmî-edebî, tahkiye ve tasvir üslubu; masal, halk hikâyesi, menkıbe, efsane gibi edebî türlere ait söyleyiş özellikleri ve sanatkârın söyleyiş hususiyetleri bakımından incelenecektir. Bu çalışmanın amacı, klasik Türk edebiyatında aşk konulu mesnevilerden biri olan Hoca Mes'ûd'un *Süheyl ü Nev-bahâr* mesnevisindeki üslup çeşitliliğinin ele alınarak bu durumun metne yaptığı katkının ortaya konulmasıdır.

Konuya geçmeden önce eser hakkında bilgi verilecektir: Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait eserlerden olan *Süheyl ü Nev-bahâr* mesnevisi, on dördüncü yüzyılda Hoca Mes'ûd ve yeğeni İzzeddin Ahmed tarafından Farsçadan Türkçeye tercüme edilmiştir. Eser, dilinin sadeliği ve Türk edebiyatında yazılan ilk beşeri aşk mesnevisi olması hasebiyle farklılık arz eder. Klasik mesnevi düzenine uyulan eserde, aruz ölçüsünün “fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül” kalıbı kullanılmıştır. *Süheyl ü Nevbahar*'ın Berlin Devlet kitaplığı ve Dehri Dilçin nüshası olmak üzere iki adet manzum nüshası; İstanbul, Seyfettin Özege ve Süleymaniye nüshası olmak üzere üç mensur nüshası mevcuttur (Ciğa 2013: 1-2).

Eser, Yemen padişahının oğlu Süheyl ile Çin hükümdarının kızı Nev-bahâr arasındaki aşkı konu alan ve bu konu etrafında gelişen ilginç maceraları içeren bir aşk hikâyesidir.

1. Tahkiye (Öyküleme) Üslubu

Mesnevi olay çevresinde oluşan edebî türler içerisinde değerlendirilir. Bu sebeple mesnevi üzerine üslup çalışması yaparken en çok üzerinde durulması gereken üslup türü, tahkiye üslubu olmalıdır: “Mesneviler için ortaya konulacak inceleme tekniğinin en kapsamlısını öyküleme tekniği ve üslup incelemesi teşkil etmelidir.” (Ece 2004: 13).



Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat'ta tahkiye sözcüğünün anlamı, "hikâye etme, anlatma" (Devellioğlu 2002: 1020) şeklinde verilmiştir.

Türkçe Sözlük'te ise tahkiye, şu şekilde açıklanmıştır: "1. Bir olayı anlatmadaki düzen, anlatış düzeni. 2. ed. Anlatı" (Akalin 2011: 2243).

Klasik Türk edebiyatında hikâyenin ilk kaynakları, Kur'an'daki kıssalar ve İslam kültüründe önemli bir yere sahip olan kişilerin hayatları çevresinde oluşmuş anlatılardır. Halk arasında yayılan bu hikâyeler, saray çevresinde Arap ve Fars edebiyatının tesiri ile konu ve kapsam bakımından gelişmiş, çeşitlenmiş, zamanla halk hikâyelerinden ayrılmıştır. Mesnevi nazım şekliyle yazılan bu hikâyelerde klasik Türk edebiyatının tahkiye geleneğine uygun olarak tevhit, naat, övgü, öğüt, sebab-i te'lif, âgâz-ı dâstân, hatime, dua ve benzeri bölümler yer alır. Hikâyelerin başlıca kahramanları saray çevresinden seçilir. Olay örgüsü içinde olağanüstü kahramanlar olağan kişilerle bir arada yer alır (Levend 1968: 71-73). Klasik Türk edebiyatı hikâye geleneğinde üstün niteliklere sahip kahramanlar vardır: "Güzelleri çok güzel, iyileri çok iyi, kötülerini çok kötüdür." (Kavruk ve Pala 1998: 491).

Genel olarak aşk konusunun işlendiği hikâyelerde olağan olaylar, olağanüstü olaylarla bir arda geçmektedir. Olaylar, okuyucu veya dinleyicide merak uyandıracak biçimde ele alınmaktadır: "Korkunç olaylar, savaşlar, deniz yolculukları, rüyalar, büyü ve tılsım çeşitleriyle dolu hikâye örgüsünde genellikle aşk maceraları anlatılır." (Kavruk ve Pala 1998: 491).

Hoca Mes'ûd'un *Süheyl ü Nev-bahâr* adlı mesnevisinde yukarıda zikrettiğimiz geleneksel tahkiye geleneğine ait hususiyetler görülmektedir. Mesnevideki olay örgüsü içinde ilk zikredilen olay, Yemen padişahı Bahr'ın çocuğunun olmamasıdır. Fakirler, yedirilip içirildikten, giyindirilip kuşandırıldıktan sonra ağzı dualı birinin duası kabul olmuş ve Bahr'ın üstün niteliklere sahip bir çocuğu olmuştur. Süheyl adı verilen bu çocuğa iyi bir eğitim verilir. Çinli bir ressamın çizdiği tabloda Çin fağfurunun kızı Nev-bahâr'ın suretini gören genç Süheyl, ona âşık olur ve babasından izin alarak Çin'e Nev-bahâr'ı babasından istemeye gider. Nev-bahâr da ilk görüşte Süheyl'e âşık olmuştur. Uzun yolculuklar, savaşlar, tesadüfi bazı olaylar neticesinde iki âşık kavuşmuştur. Asıl kahramanlara yardım eden kişiler ödüllendirilmiş, kavuşmaya engel olanlar cezalandırılmıştır.

Süheyl ü Nev-bahâr'da mekân ve zaman kapsamlı bir biçimde ele alınmıştır. Bazı durumlarda mekânlar arası geçişler, büyü, sihir ve tılsım yapılarak çok kısa zaman dilimlerinde gerçekleşmiştir. Geleneksel tahkiye geleneğinin bir özelliği olarak mesnevide mekân tasvirleri önemli bir yeri teşkil etmiştir. Mesnevide geçmiş ile hâl arasındaki geçişler, olayların merak uyandıracak biçimde anlatılmasına katkı sağlamıştır.

Tahkiye esasına dayalı metinlerde olay örgüsü, kişi kadrosu, mekân ve zamandan oluşan yapı unsurları bulunmaktadır. Bu sebeple, *Süheyl ü Nev-bahâr*'da tahkiye üslubunun yapı unsurları üzerinde durularak mesnevide tahkiye üslubunun uygulanış biçimi ele alınacaktır:

1.1. Olay Örgüsü

Süheyl ü Nev-bahâr mesnevisinin olay örgüsü şöyledir: Yemen padişahı Bahr'ın çocuğu olmamaktadır. Padişah, tacını tahtını bırakacağı bir evladının olmamasına üzülür. Hazinelerini halkına dağıtarak onların hayır duasını alır. Bir oğlu olur ve oğlunun adını Süheyl koyar. Oğlunun iyi bir eğitim almasını sağladıktan sonra Süheyl'i tahta geçirir.



Süheyl, hazinelerin bulunduğu odaları gezerken bir odanın anahtarının kendisinde olmadığını fark eder. Gizlice babasından anahtarı alan Süheyl, bu odaya girince odada güzel bir bahçe görür. Bahçede bir kubbe vardır. Kubbede Çinli bir ressamın yaptığı Çin fağfurunun kızı Nev-bahâr'ın resmi vardır. Resimdeki görüntü havuzun içindeki suya yansıdığından Süheyl, havuzun içinde Nev-bahâr'ın suretini görüp âşık olur. Süheyl resimdeki kızın Çin padişahının kızı olduğunu öğrendikten sonra resmi yapan Çinli Nakkaş ile birlikte Çin'e yolculuğa çıkar.

Süheyl yolculuk boyunca geçtiği ülkelerin padişahlarına ve halkına çeşitli ihsanlarda bulunur. Çin'e vardığında Çin padişahına, Çin padişahının askerlerine ve halkına ziyafet verir. Çin halkı arasında Süheyl'in cömertliği dilden dile dolaşır.

Çin fağfurunun kızı Nev-bahâr rüyasında büyük bir doğanın göğsü üzerine konduğunu ve göğsünü yarıp kalbini alıp havalandığını görür. Rühayı yorumlayan kızın dadısı, cömert bir padişahın kendisine âşık olup kendisini aramak için yollara düşeceğini söyler. Sarayın damından Süheyl'i gören Nev-bahâr, Süheyl'e âşık olur. İki âşık, gizlice buluşurlar. Süheyl, bir gün Nev-bahâr'a ailesini özlediğini Yemen'e dönmek istediğini söyler. Nev-bahâr'da Yemen'e gitmek ister. Çin fağfurundan nakkaş vasıtası ile izin isterler, Çin fağfuru buna izin vermez. Bunun üzerine iki âşık, kaçmaya karar verirler. Süheyl, buluşma yerinde yorgunluktan uykuya dalar. Nev-bahâr, Sa'lûk adında birini karanlıkta Süheyl zannederek onun atına biner. Süheyl uyanınca Nev-bahâr'ın yanında olmadığını anlayınca onu aramak için çöllere düşer. Çin hükümdarı Nev-bahâr ve Süheyl'in kaybolduğunu anlayınca Yemen ordusuna savaş ilan eder iki ordu savaşır. Yemen ordusu yenilir. Çin fağfuru, Nakkaş'tan olup biten her şeyi öğrenir. Çin fağfurunun serbest bıraktığı Nakkaş, Süheyl'i aramak üzere yollara düşer.

Kaçtığı kişinin Süheyl olmadığını Sa'lûk adında biri olduğunu anlayan Nev-bahâr, Sa'lûk'tan kaçır ve günlerce aç susuz çöllerde dolaşır. Sonunda bir deniz kıyısına ulaşır, orada bir gemi görür. Nev-bahâr geminin sahibi olan tüccara kılık değiştirerek kendisini Çin fağfurunun oğlu olarak tanıtır. Tüccar onu Çin fağfuruna götürmeyi teklif eder, Nev-bahâr bu teklifi gemide kendisine bir oda verilmesi şartıyla kabul eder. Kustâ adında bir şehre geldiklerinde bu şehrin şahının oğlu Kaytâs gemide tahtanın arasındaki küçük yarıktan Nev-bahâr'ı görüp ona âşık olur. Onu satın almak istediğini tüccara söyler. Tüccar onun Çin fağfurunun oğlu olduğunu belirtir, Kaytâs buna inanmaz. Bunun üzerine Nev-bahâr tüccara sırrını açıklar ve birlikte gemiden kaçarlar. Nev-bahâr, tüccar uyurken atına binip oradan uzaklaşır. Nev-bahâr, deniz kenarında bir şehre gelir. Bu şehir, cinlerin şahının karısı olan Kaytâs'ın kız kardeşinin yaşadığı yerdir. Kaytâs'ın kız kardeşi, Nev-bahâr'a iki güzel elmas vererek Tûfân şehrine nasıl gideceğini söyler.

Uzun bir yolculuktan sonra Nev-bahâr, Tûfân şehrine gelir. Tûfân şehrinin padişahı ölmüştür. Tûfân şehrinin halkı, oradan geçen ilk kişiyi padişah seçmeye karar verirler. Oradan geçen Nev-bahâr, Tûfân şehrinin padişahı olur. Nev-bahâr bir nakkaş getirterek resmini yaptırır. Resmini, şehrin kapısına yaptırdığı havuzun kubbesine astırır. Sa'lûk, Nev-bahâr'ı arayarak Tûfân şehrine gelir, onun resmini görüp feryat eder. Askerler onu yakalayıp Nev-bahâr'ın huzuruna çıkarırlar. Nev-bahâr onu zindana attırır. Kaytâs, kız kardeşiyle görüşüp Nev-bahâr'ın Tûfân şehrine gittiğini öğrenir. Tûfân şehrine gelen Kaytâs şehrin yakınında bir yere yerleşir. Tüccar uzun bir yolculuktan sonra Tûfân şehrine gelir. Nev-bahâr sarayında ona bir oda verir.

Nev-bahâr'ı arayan Süheyl günlerce yol gittikten sonra bir kaleye ulaşır. Bu kalenin beyi Câlûs adında bir kişidir. Câlûs, Çin'e casus gönderip Nev-bahâr'ın Çin'den kaçtığını öğrenir. Süheyl, Câlûs ve Câlûs'un askerleri; Hâverân şehrine giden bir kervanla karşılaşılır. Kervandakilerle savaşılır. Bu savaşta Süheyl yakalanıp Hâverân şehrine



götürülür. Hâverân şahı, Süheyl'i ava götürür. Deniz kenarında bir gemi görürler. Burada tüccar kılığındaki Nakkaş'ı gören Süheyl, ona başından geçenleri anlatır. Hâverân şahından izin isteyip Nev-bahâr'ı aramak için yola düşerler. Yun adında bir şehre gelirler, oranın şahı onları casus zannederek zindana attırır. Zindancının yardımıyla kaçan Nakkaş ve Süheyl Tûfân şehrine gelirler. Süheyl, şehrin kapısındaki resmi görünce figan edip bayılır. Onu ve Nakkaş'ı Nev-bahâr'ın huzuruna getirirler. İki sevgili kavuşup hasret giderirler. Nev-bahâr, halkı ve âşıklarını bir meydana toplayarak başlarından geçenleri anlatır. İyiler ödüllendirilir, kötüler cezalandırılır: Nakkaş, vezir olur. Sa'lûk öldürülür. Kaytâs'a nasihat edilip ülkesine gönderilir. Tüccara, iki yüz kırbaç vurulur. Nev-bahâr tahtı Süheyl'e bırakır. Süheyl ve Nev-bahâr, yedi gün yedi gece düğün yapıp evlenirler. Süheyl babasına, Çin fağfuruna, Câlûs ve Hâverân şahına mektupla olup biteni açıklar. Yun şehrinin şahı öldürülüp yerine zindancı padişah yapılır. Süheyl ve Nev-bahâr'ın Hümmâm adında bir oğlu olur. Babası Süheyl'i yerine geçmesi için Yemen'e çağırınca Süheyl oğlunu Tûfân padişahı tayin ederek Yemen'e gelir. Babasının yerine tahta geçer (Ciğa 2013: 5-7).

1.2. Kişi Kadrosu

Metinde kişi kadrosu geniş tutulmuştur. Asıl kahramanlar Süheyl ve Nev-bahâr'ın dışında; Bahr, Kaytas, Çin fağfuru, Nakkaş, Cühûd (Yahudi tüccar), Salûk, Câlûs, Hâverân şahı, Bahr'ın veziri, Ristetalis, Fağfurun veziri, Daye, zindancı, Yun şehrinin hâkimi, Tâlis, Nev-bahâr'ın erkek kardeşleri, Nev-bahâr'ın annesi, casus, yaşlı kadın, Nev bahâr'ın bir kulu, Nev-bahâr'ın nakkaşı, Hümmâm, Hilâl, Cinnîlerin şâhu ve Cinnîlerin karısıdır.

1.2.1. Asıl Kahramanlar

Mesnevîde asıl kahramanlar, Süheyl ile Nev-bahâr'dır. Asıl kahramanlardan Yemen padişahı Bahr'ın oğlu Süheyl, eğlenceyi seven bir kişidir:

*Anun ögine düşdidi kim Süheyl
İdiciyidi sâza çalguya meyl (3447)¹*

(Nev-bahâr'ın aklına saza, çalgıya ilgisi olan Süheyl geldi.)

Mesnevînin asıl kahramanlarından Nev-bahâr, Çin fağfurunun kızıdır. Mesnevîde onun güzelliği, becerikliliği, aklı ve feraseti vurgulanmıştır. Aşağıdaki beyitte Süheyl onun güzelliğini övmüştür:

*Yakdı beni 'ışkun odı iy sero-i revânum
İy derdüme dermân olan iy rûh-i revânum (1548)*

(Ey rûh-i revân olan, derdime derman olan sevgilim! Ey servi boylu sevgilim! Aşkın ateşi beni yaktı.)

Mesnevînin asıl kahramanları, Süheyl ve Nev-bahâr idealize edilmiş tiplerdir. Üstün vasıfları ve güzellikleri abartılı bir şekilde ifade edilmiştir. Süheyl'in cömertlik ve kahramanlığı vurgulanırken Nev-bahâr'ın her işin üstesinden gelebilme ve güzellik gibi vasıfları abartılı şekilde ifade edilmiştir. Diğer kahramanlar ise ya hep iyi ya da hep kötü kişiliğe sahiptir. Aşağıdaki beyitte, Süheyl'in ok atmadaki maharetinden söz edilmiştir:

*Eline çü yay alup ok atadı
Ger elmâsa urur ise batadı (410)*

(Eline yay alıp ok attığında elması bile delerdi.)

Güzel hasletlerle donatılmış bir yiğit olan Süheyl'in elinden her iş gelmektedir:

¹ Alıntılanan beyitler, Cem Dilçin'in hazırladığı Mes'ûd bin Ahmed Süheyl ü Nev-bahâr adlı eserden seçilmiştir.



*Hüner cümlesi ana ma'lûm idi
Elinde her iş sanasın mûm idi (411)*

(Bütün sanatları bilirdi; her şey ona kolay gelirdi.)

Çin padişahının kızı Nev-bahâr'ın güzelliğini ifade etmek için "nigâr" kelimesi kullanılmıştır. Onun güzelliği, duvarlara çizilen güzel resimlere benzetilmiştir:

*Meger şâh-ı Çîn'ün kızı Nev-bahâr
Uyurken döşekde yatup ol nigâr (868)*

(Çin şahının duvarlara çizilen resimler gibi güzel olan kızı Nev-bahâr, döşekte uyurken...)

1.2.2. Yardımcı Kahramanlar

Yardımcı kahramanlar, olayların merkezinde yer almayan kişilerdir. Bunlardan asıl kahramanlara engel olan kötü tipler, mesnevinin sonunda cezalandırılmış; asıl kahramanlara yardım eden tipler ise ödüllendirilmiştir. Mesnevinin yardımcı kahramanlarından Süheyl'in babası, iyi huylu bir padişaktır:

*Atası komuş Bahr anun adını
İderdi biliş hulk ile yâdını (384)*

(Babası onun adını Bahr koymuş; onu bilgi ve iyi huyla anmış.)

Nakkaş, Süheyl ve Nev-bahâr'ın kavuşması için yardım eden bir kişidir. Mesnevîde, Nakkaş'ın sanatkârlık ve yardımseverlik, bilgelik vasfına değinilmiştir. Aşağıdaki beyitte Nakkaş, akli başında olmayan Süheyl'e öğüt vermektedir:

*Nakâş ana didi ki hey zinhâr
Ögün dir bola kim sana Nev-bahâr (1663)*

(Nakkaş ona [Süheyl] aklını başına al. Nev-bahâr sana söz söylese sonrası kolaydır, dedi.)

Nakkaş, Süheyl'e aşk yolculuğunda sırdaştır. Süheyl'in derdiyle dertlenir:

*Melik-zâde tutdı anun didügin
Bilür gussa anun için yidiügin (1861)*

(Şehzade [Süheyl] Nakkaş'ın kendisi için tasalandığını bildiğinden onun dediğini tuttu.)

Mesnevîde Cühûd adlı kişi, zengin bir tüccar olarak tanıtılmıştır:

*Gemi issi bir hoş cühûd idi bay
Bâzirgânlığa bulmuş idi kolay (2970)*

(Gemi sahibi Cühûd zengindi ve tüccarlıkla uğraşıyordu.)

Tâlis adlı şehrin padişahının oğlu Kaytâs, Nev-bahâr'ın âşıklarından biridir. Kaytâs, güçlü tedbirli bir şehzade olarak tasvir edilmiştir:

*Koduhları ad ana Kaytâs imiş
Elinden ilin kimse almaz imiş (3056)*

(Ona koydukları isim Kaytâs imiş. Onun şehrin elinden kimse alamamış.)

Kaytâs'ın babası Tâlis, oğluna devlet yönetimi hakkında bilgi vermiş onu iyi bir devlet adamı olarak yetiştirmiştir:

*Hemîn oğlı Tâlisün ol bir imiş
İşi beglik ü rây u tedbir imiş (3057)*

(Tâlis, oğluna tedbirli olmayı öğretmişti. Onun işi hep yöneticilik ve tedbirli olmaktı.)



Çin fağfurunun düşmanı olan Sa'lûk, Nev-bahâr'ın âşıklarından biridir. Sa'lûk, kötü ve çetin bir kişi olarak nitelendirilmiştir:

*Şehün bir yavuz düşmeni var idi
Yüzi kara vü sarp Sa'lûk adı (2365)*

(Şehin kötü bir düşmanı vardı. Yüzü kara ve çetin düşmanın adı Sa'lûk idi.)

Mesnevi kahramanlarından biri Câlûs'tur. Câlûs, asıl kahramanlardan Süheyl'e yardım eden kişilerden biridir. Bu bakımdan mesnevide iyi bir kişi olarak tasvir edilmiştir:

*Gelen yigidiün adı Câlûs idi
İşi erlik ü lutf u nâmûs idi (4207)*

(Gelen delikanlının adı Câlûs'tu; işi yiğitlik, iyilik ve doğruluktu.)

Mesnevide doğaüstü varlıklar, kahraman olarak seçilmiştir. Cinnîlerin şahı, Kaytâs'ın kız kardeşi ve cinnîlerin şahının karısı, peri mesnevideki doğaüstü varlıklardır. Kaytâs, kız kardeşinden Nev-bahâr'ın Tûfân şehrine gittiğini öğrenince kız kardeşi onu bir perinin sırtında Tûfân şehrine göndermiştir:

*Periye binüp nice Tûfân sarın
Bulup sûreti gördi birin birin (4966)*

(Kaytâs, periye binip Tûfân'a doğru gitti. Tûfândaki resmi bulup Nev-bahâr ile görüştü.)

Olağanüstü varlıklardan cinnîlerin şahı, ay gibi bir yiğit olarak nitelendirilmiştir:

*Biraz geçmedin bir yigit ay bigi
Ki cinnîlerün hoz ol imiş begi (3437)*

*Sudan çıhdı avcında bir kız eli
Ki gökceklerün ol idi gözeli (3438)*

(Biraz geçmeden kendisi cinlerin hükümdarı olan ay gibi bir yiğit, güzeller güzeli bir kız ile el ele sudan çıktı.)

1.3. Mekân

Mesnevide olay örgüsünün geçtiği pek çok mekân vardır. *Süheyl ü Nev-bahâr'* da Yemen, Çin, Tûfân, Hâverân, Tâlîs ili, Câlûs'un kalesi, Yun ve Kustâ şehri bu mekânlardan bazılarıdır. Mesnevide ele alınan öykü Yemen'de başlayıp Yemen'de sona ermiştir:

*Gönül ehline 'ışkın eyler nedîm
Yemen'de boyadur Süheyl'e edim (4)*

(Senin aşkın [kişiyi] gönül ehline arkadaş yapar. Yemen'de Süheyl'e gün ışığını ulaştırır.)

Süheyl, babasının vasiyeti üzerine Yemen'e gelip tahta geçince mesnevinin olay örgüsü sona ermiştir:

*Hem eyle itdiler kim dinmiş idi
Yemen içi uçmaga dönmiş idi (5572)*

(Yemendeki karışıklıklar bitmiş, Yemen cennete dönmüştü.)

Mesnevide olayların büyük bir kısmının geçtiği yer Çin'dir. Çin, Nev-bahâr'ın memleketidir. Nev-bahâr'ın resmini görüp âşık olan Süheyl, onu bulabilmek için resmi yapan nakkaş ile birlikte Çin'e gelmiştir. Çin fağfuru ile iyi ilişkiler kuran Süheyl'e Çin fağfuru, sarayının yakınına bir saray yaptırması için izin verir:



*Nakâş dir vezire ki sultân-ı Çîn
Yüce köşk yapıldığı anın için* (605)

(Nakkaş, vezire Çin ülkesinin sultanı onun için yüce bir köşk yapmıştı, der.)

Mesnevîde adı zikredilen şehirlerden Kustâ, bir ada şehridir:

*Ol adanın içinde hem var idi
Bir inen ulu şâr u Kustâ adı* (3050)

(O adanın içinde adı Kustâ olan çok büyük bir şehir vardı.)

Nev-bahâr'ın uzun yolculuklardan sonra geldiği Tûfân şehri, etrafından suların aktığı meyve bahçeleri içinde bir şehirdir:

*Şar adını Tûfân komuşlar imiş
Yöresi su akar u dürlü yemiş* (3581)

(Şehrin adını Tûfân diye koymuşlardı; etrafında sular akarmış, çeşitli meyveler varmış.)

Nev-bahâr, bu şehre geldiğinde şehrin padişahı ölmüştür. Şehir halkı, bir padişah seçmek ister ve şehrin kapısından giren ilk kişiyi padişah seçmeye karar verirler. İlk gelen Nev-bahâr'dır ve onu padişah seçerler. Bu motif, Nev-bahâr'ın artık rahata erişeceğine işaret eder:

*İrişdi vü bir çeşmeden içdi su
Didi görmeyem şallah ayruh kısı* (3582)

(Bir çeşmeye ulaştı, su içti ve inşallah bir daha sıkıntı görmeyeyim, dedi.)

Hâverân, Süheyl'in yakalanıp götürüldüğü deniz kıyısında bir şehirdir:

*Süheyl'i ol arada cün tuttılar
Şeh-i Hâverân'a alup gittiler* (4528)

(Süheyl'i orada yakalayınca Hâverân hükümdarına gittiler.)

Nev-bahâr'ın âşıkları tek tek Tûfân şehrine gelirler. En sonunda Süheyl, Tûfân'a gelir. İyiler ödüllendirilir. Kötüler cezalandırılır. Asıl kahramanlar evlenirler ve çocukları olur.

1.4. Zaman

Mesnevîde zaman, oldukça geniş bir mahiyette ele alınmıştır. Mesnevîde olayların anlatıldığı kısımlar, belirli ve belirsiz geçmiş zaman kipi ile anlatılmıştır. Aşağıdaki beyitte, belirli geçmiş zaman kipi vardır:

*Boyn tutdı vü bindi ol boynuna
Güherleri saçmış idi koynuna* (3924)

(Peri boynunu uzattı ve Kaytâs mücevherleri koynuna yerleştirip onun boynuna bindi.)

Süheyl'in babasından ve Süheyl'den bahsedilen aşağıdaki beyitte, belirsiz geçmiş zaman çekimi kullanılmıştır:

*Atası komuş Bahr anın adını
İderdi biliş hulk ile yâdını* (384)

(Babası onun adını Bahr koymuş; onu bilgi ve iyi huyla anmış.)

Mesnevîde tasvirlerin yapıldığı, açıklamaların yapıldığı bölümlerde geniş zaman kipi tercih edilmiştir:

*Ol ardınca Sa'lûk önince gider
Sanasın ki kargayı tâvus güder* (2398)



(Sa'lûk önden Nev-bahâr'ın onun peşinden gider. Sanasın kargayı tavus güder.)

2. Tasvir Üslubu

Tahirü'l-Mevlevî, *Edebiyat Lügatı*'nda tasvir ile tavsifin aynı manaya geldiğini ifade etmiştir. Sanat eserinde sanatsal tasvirler yapmanın duygu ve hayali ifade etme bakımından önemli olduğunu aksi halde yapılan tasvirin bilimsel bir rapor halini alacağını söylemiştir:

“Muallim Nâcî merhûm *Istılâhât-ı Edebiyye*'sinde tavsifi: «Bir şeyi göz önüne getirerek teccüm ettirecek sûrette o şeyin hâline münâsib bir takım tâbirât ile târif etmektir.» ibâresiyle anlatmak istiyor, öyle zannediyorum ki bu ibâre, tavsifin değil, târifin tarifi olur. Tavsîf, yâhud tasvîr: «bir şeyin sâde olduğu gibi değil, biraz da şâirce görüldüğü ve duyulduğu gibi anlatılmasıdır.» diyenlerin târifi daha doğru olsa gerekdir. Çünkü his ve hayâl karışmadan yapılan tasvirler, âdetâ fennî bir rapor olabilir” (Kürkçüoğlu 1994: 149).

Olay çevresinde oluşan edebî metinlerin karakteristik bir özelliği olarak tahkiye ve tasvirin bir arada ve iç içe kullanımı bu eserin de en belirgin vasfıdır. Sanatkâr, olayları anlatırken öyküleme üslubuna yer verir. Olayların anlatımına bağlı olarak kişi kadrosunun tanıtımı, mekân tanıtımı tasvir üslubu ile ifade edilir. “Tasvirden de mekân ve şahıslarla ilgili hususiyetleri dikkatlere sunmada yararlanılır” (Aktaş 1986: 11-12).

Tasvirin iki türü vardır: Sanatsal ve açıklayıcı tasvir. Sanatsal tasvir, varlığın estetik hususiyetler gözetilerek betimlenmesidir. Açıklayıcı tasvir ise bir varlığın olduğu gibi betimlenmesini ifade eder. Tahirü'l-Mevlevî'nin ifade ettiği üzere “his ve hayalin olmadığı tasvire” (Kürkçüoğlu 1994: 149) açıklayıcı tasvir denir. *Süheyl ü Nev-bahâr*'da olayların anlatıldığı kısımlarda tahkiye, mekân ve kişilerin tanıtımının yapıldığı kısımlarda ise tasvir üslubu kullanılmıştır. Eserde sanatsal tasvir ile birlikte açıklamaların yapıldığı öğüt verilen kısımlarda açıklayıcı tasvire yer verilmiştir.

Sanatsal tasvir yapılırken doğadaki unsurlardan, benzetmelerden yararlanılır. Edebî sanatlar kullanılarak okuyucunun hisleri ve hayal dünyası etkin hâle getirilir. Tasvir üslubuna örnek teşkil eden aşağıdaki beyitlerde edebî sanatlara başvurularak sanatsal tasvir yapılmıştır:

*Süheylî revân iltidiler gerdege
Salvirdiler şâhini ördeğe* (5093)

(Süheyl'i hemen gerdeğe yolladılar. [Sanki] şahini ördeğe salıverdiler.)

*Şütür-murg bigi ola ol çevük
Ne bellü uçar u ne götüre yük* (3883)

(O, devekuşu gibidir; ne açık bir şekilde uçar ne de yük taşır.)

*Şu zülfi ki ayruhsı bir din dutar
Kara düin içinün sevâdın dutar* (3885)

(Zülfü öyle ki başka bir düğüm tutar; karanlık gecenin karalığını kaplar.)

Aşağıdaki beyitlerde sanatkâr, gördüklerini olduğu gibi betimlemiştir. Bu sebeple aşağıdaki beyitlerde yapılan tasvirler açıklayıcı tasvirdir:

*Diregi gümiş agacı 'ûd idi
Ne kim istesek anda mevcûd idi* (488)

(Sütunu gümüştendi, ağacı ise öd ağacıydı; ne istesek orada vardı.)

*Her eyvânda tururdu bir taht u tâc
Kimi yeşm idi tahtının kimi 'âc* (489)



(Her eyvanda bir taht ve taç bulunurdu; tahtı yeşil taştan ve fildişinden oluşuyordu.)

*Bezenmiş yeşil kızıl u ağıla
Ber-â-berlik iderdi uçmagıla (487)*

([Kümbet]; yeşil, kızıl ve beyaz renklerle bezenmişti. Bu hâliyle cennetle eşlik ederdi.)

3. Hatabî Üslup

Kahramanların karşılıklı konuşmaları veya kahramanın kendi kendine konuşması, metne ayrı bir söyleyiş güzelliği katar. Hatabî üslup, hitabet esasına dayanan bir üslup türüdür (Durmuş 2009: 384). Mesnevi gibi hacimli eserlerde okuyucu veya dinleyicinin dikkatini canlı tutmak için bu üslup çeşidinden faydalanılır. Bu üslup daha çok tiyatrodaki kullanılmakla birlikte roman ve öykü, mesnevi gibi tahkiyeye dayalı metinlerde de yer almaktadır. Kişinin kendisini muhatap alarak yaptığı konuşmaları da hatabî üslup olarak değerlendirmek mümkündür. Hatabî üslup, eserde yer alan kişilerin duygularını ifade etmelerine imkân tanımaktadır. Bu bakımdan mesnevide duygunun karşıdaki kişiye net bir biçimde ifade edildiği durumlarda bu üslup çeşidine başvurulmuştur. Özellikle *Süheyl ve Nev-bahâr*'ın duygu değeri taşıyan konuşmaları hatabî üslubun kullanıldığı bölümlerdir. Aşağıda bu bölümlerden kesitler yer almaktadır:

*Elin sundı tutdı yine Nev-bahâr
Öpüp yüzine sürdi didi i yâr (1840)*

(Elini Nev-bahâr'a uzattı ve elini öpüp yüzüne sürerek ey sevgili, dedi.)

*Var olgıl ki tutdun müşerref beni
Ölürsem unutmayavan ben seni (1841)*

(Beni şerefliendirdiğin için var ol! Ölünceye kadar seni unutmayacağım.)

Aşağıdaki örnekler baba ile oğlun duygusal konuşmalarının yer aldığı hatabî üsluba örnek teşkil eden beyitlerdir:

*Ki iy gözlerümün çerâğı ogul
Yiter ur yüregüme tağı ogul (739)*

(Ey, gözümün nuru oğul! Yüreğimi dağladığın yeter.)

*Atam didi katumda kogıl bunı
Ki göre turam ögleyicek seni (2309)*

(Babam, bu hizmetkârı yanımda bırak ki seni özleyince ona bakar dururum, dedi.)

*Didüm iy baba sen bu sözüni kes
Ben ansuz olımazvanın bir nefes (2310)*

(Ey baba, sen bu konuşmayı bitir; ben onsuz bir an bile ayrı yerde kalamam, dedim.)

Çağdaş romanlarda kullanılan iç konuşma tekniği, hatabî üslup içerisinde değerlendirilebilir. Kahraman karşısında birisi varmış gibi düşünerek kendisiyle konuşmaktadır. Bu teknikle kahramanın iç dünyası ve duyguları hakkında bilgi verilmektedir. Aşağıdaki üç beyitte; Nev-bahâr'ın Süheyl'e kavuştuğu vakit içinden geçen duygular, aktarılmaktadır. Bu beyitlerde, hatabî üslup özelliği vardır:

*Eyitdi sanasın degül bu Süheyl
Ki ben 'ışkına eyledüm idi meyl (4825)*

(Benim aşkına gönül verdiğim Süheyl'in bu olmadığını sanırsın, dedi.)



*Dirîgâ bunun görki noldı 'aceb
Ne hâle düşüp gör ki noldı 'aceb (4826)*

(Eyvahlar olsun! Acaba, bunun güzelliğine ne oldu! Ne hâle düşmüş, acaba ona ne oldu?)

*Velî Tangrıya eyledi şükr öküş
Ki endîşe eyledüğüm geldi tuş (4827)*

(Allah'a şükürler olsun. Endişelerim yersiz çıktı.)

4. Edebî Üslup

Süheyl ü Nev-bahâr mesnevisi hacimli bir eserdir. Hoca Mes'ûd bu uzun mesnevîde okuyucu ve dinleyicilerin dikkatini canlı tutabilmek için farklı üslup türlerini ilgi çekici bir biçimde kullanmıştır. Edebî üslup, sanatkârın tercih ettiği üslup çeşitlerinden biridir. Bu üslup çeşidi, estetik haz uyandırmak amacını taşıyan eserlerde kullanılmaktadır (Durmuş 2009: 383). Edebî sanatlar, zarif hayaller, söyleyiş güzelliği, tasvir, soyutlama, somutlama, metindeki ahenk unsurları edebî üslubun kullanıldığı metinlerde eserin estetik değerine katkı yapan unsurlardır. Aşağıda bu üsluba örnek teşkil eden beyitler verilmiştir:

Mevsimlerin değişmesinin anlatıldığı beyitte; Allah'ın yaratıcılık vasfı, kuru gövdeye can vermek ifadesiyle estetik bir biçimde anlatılmıştır:

*Yürüdür yazı kış sovuğun sürüp
Yürüdür kuru gövdeye cân virüp (20)*

(Kış soğuşunu gönderip yazı getirir; kuru gövdeye can verip onu yaşatır.)

Kirpi ve yengecin şekil özellikleri göz önünde bulundurularak kirpi okçu, yengeç ise mızrak sallayan savaşçı olarak tasavvur edilmiştir:

*Görürsin hilâf işbu ma'nîde yok
Ki yengeç tutar huşt atar kirpi ok (25)*

(Sen de görüyorsun ki bu manada yalan yoktur; yengeç mızrak tutar, kirpi ise ok atar.)

Sevgiliden ayrı kalan âşığın hâlinin karada kalan balığa teşbih edildiği beyitte edebî üslup özelliği görülmektedir:

*Eger sen gidüp ben kalırsam bayık
Ölürem nite kim kuruda balık (770)*

(Sen, gidip ben burada kalırsam kuşkusuz karada kalan balığın ölmesi gibi yok olurum.)

Somutlamanın yapıldığı beyitte, horoz sesinin verdiği rahatsızlık soğuk kelimesine mecaz anlam yüklemek suretiyle ifade edilmiştir:

*Biraz yatdılar nâ-geh ötdi tavuh
Tavuh üni geldi bulara sovuş (1837)*

(Biraz yattıktan sonra birden horoz öttü, horozun sesi bunlara soğuk geldi.)

5. İlmî Üslup

Açıklama yapmak, haber vermek, öğüt ve bilgi vermek bu üslubun kullanıldığı metnin en belirgin vasfıdır. Bu üslubun kullanıldığı eserlerde açıklık ve anlaşılabilirlik en çok dikkat edilen hususlardandır (Durmuş 2009: 383). Sanat yapma amacı taşımadığı için anlatımın süslü söyleyişten uzak olmasına dikkat edilir. Kelimeler gerçek anlamında kullanılır. *Süheyl ü Nev-bahâr* adlı mesnevîde kişi ve mekân hakkında açıklama yapılan bölümlerde, tabiattaki varlıkların özellikleri açıklanırken ilmî üsluba başvurulmuştur.



Aşağıdaki beyitte güherin denizdeki sadeften beslendiği, hoş kokan güllerin ise dikenler arasından yetiştiği söylenmiştir:

*Denizde sadefler ki bisler güher
Dikendeki güller ki gökcek kohar* (40)

(Denizde sadefler mücevherleri besler, dikenler arasındaki güller hoş kokar.)

Örneklendirmenin yapıldığı aşağıdaki beyitlerde konu daha açık ve anlaşılır bir biçimde ifade edilmiştir. Beyitlerde ilmi üslubun özelliklerinden yararlanılmıştır. Beyitlerde zayıf ve küçük olmasına karşın sivrisineğin Nemrûd'u helak ettiği ifade edilmiştir:

*Anun emriyle şu sivrisinek
Kim anda ne kuvvet var u ne enek* (79)

*Bilürsin ki Nemrûd'ı kahr eyledi
Ana tatlu dirliği zehr eyledi* (80)

(Kuvveti ve çene kemiği olmamasına rağmen bu sivrisinek onun emriyle bilirsin ki Nemrûd'u helak etti, ona tatlı hayatı zehir etti.)

Kıssadan hisse çıkarma, ders verme amacı taşıyan metinlerde de ilmi üsluba başvurulur. Metnin bütünü içine serpiştirilen ve mesnevinin başında yer alan "Der-Hikmet ve Nasihat" bölümünün varlığı, ilmî üslubun metin içerisindeki kullanımına örnek teşkil etmektedir. Aşağıdaki beyitlerde verilen öğütler, ilmî üslup örnekleridir:

*Er ol ola kim 'aybını gözedür
Yok ol kim dil ayrıklara uzadur* (175)

(İnsan olan kendi kusurunu gözetir; insan olmayan dilini başkalarına uzatır.)

*Erün geöherine tahammül gerek
Evün düzenine tecemmül gerek* (186)

(Evin düzenine süs gerektiği gibi insanın cevherine sabır ve tahammül gerekir.)

*Çü 'ilm ola ton olmasa sehldür
Ki ton ile fahr eylemek cehldür* (194)

(Kişide ilim olması gerekir, elbise olmasa da olur çünkü giyim kuşam ile böbürlenmek cahilliktir.)

*Ayak kimse işigine admagıl
Bal ola sanup aguyı tatmagıl* (212)

(Kimsenin eşğine ayak basma, zehri bal sanıp tatma!)

*Kerîm ol ola kim ölürse acın
Gözetmeye nâ-kesden etmek ucın* (223)

(Cömert olan kişi açlıktan ölse dahi cimriden bir parça ekmek istemez.)

*Pes incitme zinhâr gönülleri
İçünü taşun bigi tutgıl arı* (269)

(Öyle ise sakın gönülleri incitme; içini dışın gibi saf, temiz tut!)

Mesnevîde atasözüne çok yer verilmesi öğüt verme, ders verme, verilen öğüdü somutlaştırıp kalıcı hâle getirme amacı taşır. Metinde geçen atasözleri metne ayrı bir dil zenginliği kazandırmıştır. Aşağıdaki beyitlerde geçen atasözleri ilmî üsluba örnek teşkil etmektedir:

*İli söz ile ilan inden çıkar
Ulu söz ile kişi dinden çıkar* (232)

(Tatlı söz ile yılan yuvasından çıkar; büyük söz ile kişi dinden çıkar.)



*Garîblığıla kana döner bağır
Meseldür taş olur yirinde ağır (699)*

(Gurbetle, ciğer kana döner. Atasözüdür ki taş yerinde ağır olur.)

*Bu ma'nii her kimse key anlasun
Ki taş yuvnılıcak yapışmaz yosun (700)*

(Bu manayı herkes nasıl anlayabilsin? Taş yuvarlanınca yosun tutmaz.)

Süheyl ü Nev-bahâr mesnevisinde ayet ve hadislerden iktibas yapılmak suretiyle ifadeyi pekiştirme yoluna gidilmiştir. Nasihat etme geleneğinin tesiriyle ilmî üslûbun hâkim olduğu “Der-Hikmet ü Nasihat” ile peygambere ve dört halifeye övgülerin yapıldığı bölümlerde ayet ve hadislerden iktibas yapılmıştır. Aşağıdaki beyitte “İlim Çin’de de olsa arayınız.” hadisi iktibas edilmiştir:

*Ne kim var ise ‘ilmün içindedür
Varun ‘ilmi isten eger Çin’dedür (197)*

(Ne varsa ilmin içindedir; ilim Çin’de dahi olsa oraya gidip arayın.)

Miraç gecesinde Hz. Muhammed’in Allah ile arasında kalan mesafenin anlatıldığı aşağıdaki beyitte; “kâbe kavseyn” kelimeleri iktibas edilmiştir. Ayetin tamamı ve meali şu şekildedir: “Fe kâne kâbe kavseyni ev ednâ”(Necm 53: 9). “Öyle ki iki yay kadar hatta daha yakın oldu” (Karaman vd. 2014: 525).

*Yakıncak nice bulduğımı Hak’ı
Gerek bilesin Kâbe kavseyni okı (139)*

(Allah’ı çok yakından nasıl gördüğünü anlamak istersen Allah’a iki yay boyu yaklaşmanın ne olduğunu bilmelisin.)

6. İlmî-Edebî Üslup

Bu tür üslubun en belirgin özelliği hem açıklayıcı, öğretici hem de sanatsal söyleyiş biçiminin bir arada bulunmasıdır. Bu üslup çeşidi, ilmî ve edebî üslubun birleşimidir (Durmuş, 2009: 384). *Süheyl ü Nev-bahâr* adlı mesnevide açıklamalar, öğütler estetik biçimde ifade edilmiştir. Aşağıdaki beyitte, kanlı gözyaşı döktüğü açıklanan kişinin hâli gelincik çiçeğinin rengine benzetilmiştir. Hâl kelimesinin ben anlamına çağrışım yapılarak gelincik çiçeğinin ortasındaki kara benek ile ben arasındaki benzerlik vurgulanmıştır:

*Bunu didi vü kan yaşın akladı
Gelincük bigi yüregın tağladı (2010)*

(Kanlı gözyaşı dökerek bu söyledi; gelincik gibi yüreğini dağladı.)

Kıyafet, süs ve gösterişe önem vermemek gerektiğinin anlatıldığı beyitte; süs ve gösteriş ile gelincik çiçeği arasında çağrışım oluşturulmuştur:

*İçi boş olan er taşını bezer
Gelincük bigi halk içinde gezer (189)*

(İçi boş olan, dışını süsler; gelincik gibi halk içinde gezer.)

Aşağıdaki beyitte nasihat ile uslanmayana verilen öğüt, çorak yere saçılan tohuma benzetilmiştir:

*Veli dutmayana ger öğüt vire
Tağıtmuş ola tohmı çorak yire (324)*

(Fakat öğüt dinlemeyene öğüt verilirse kişi çorak yere tohumu serpmiş gibi olur.)



7. Masal, Efsane, Halk Hikâyesi, Menkıbe gibi Türlerde Görülen Üslup Özellikleri

Bir edebî türe özgü üslup özelliği, başka edebî türlerin içinde kullanılabilir. Mektup veya günlük şeklinde öyküler, romanlar, şiirler yazılmıştır. Benzer şekilde bir türün söyleyiş özelliklerinin başka edebî türler içinde yer alması, sanatçılara farklı edebî türlerin özelliklerinden faydalanma imkânı tanımaktadır. *Süheyl ü Nev-bahâr* adlı mesnevîde sanatkar, masal, efsane, halk hikâyesi, menkıbe gibi edebî türlere ait söyleyiş hususiyetlerinden yararlanarak eserde üslup çeşitliliği oluşturmuş, metni tekdüze bir üsluptan kurtarmıştır. Günümüzde postmodern romanlarda anlatım tekniği olarak masal, efsane, halk hikâyesi, menkıbe gibi türlerin söyleyiş hususiyetleri, bu geleneksel türlerdeki zaman ve mekânlar arasındaki geçişler bir üslup özelliği olarak taklit edilmektedir.

Zaman ve mekân atlama her ne kadar masalarda, menkıbelerde, efsanelerde karşılaşılan bir üslup özelliği olsa da bu mesnevîde de yer almaktadır: Kaytâs'ın kız kardeşi cinniler beyinin karısıdır. Kardeşi Kaytâs, Nev-bahâr'ın Tûfân şehrine gittiğini öğrenince bir periden yardım isteyen Kaytâs'ın kız kardeşi, perinin kısa sürede kardeşini Tûfân şehrine götürmesini ister. Aşağıdaki üç beyitte bu durumdan bahsedilmektedir:

*Hemân lahza ol bir perî ohudî
Ki uçıcagaz sanasın oh idi (3919)*

(O, ok gibi uçan bir periyi hemen çağırdı.)

*Didi kardaşum durur işbu kişî
Bunun oldı Tûfân şarında işi (3920)*

(Bu benim kardeşimdir, bunun Tûfân şehrinde bir işi vardır, dedi.)

Perinin sırtına binen Kaytâs, kısa sürede Tûfân şehrine gelir. Kısa sürede bir mekândan başka bir mekâna gitme durumu masal, halk hikâyesi ve efsanelerde karşılaşılan bir durumdur:

*Boyn tutdı vü bindi ol boynuna
Güherleri saçmış idi koynuna (3924)*

(Mücevherleri boynuna takmış bir peri boynunu uzattı ve Kaytâs onun boynuna bindi.)

Masal türüne ait bir üslup özelliği olan biçimsel sayıların kullanımı, metnin masal üslubunun özelliklerini taşıdığı bir diğer göstergesidir. Aşağıdaki beyitlerde üç biçimsel sayısının kullanımı örneklendirilmiştir:

*Sıyrdup denizi ol üç dün ü gün
Hem açlıktan oldı inen zebun (3827)*

(Üç gün ve üç gece denizi sıyrarak geçti; hem açlıktan oldukça güçsüz hale gelmişti.)

*Bunı didi vü gitdi üç dün ü gün
Görinüpdî gün kara nite ki dün (3848)*

(Bunu söyledi; üç gün ve üç gece yol aldı; Güneş kara bir şekilde gece gibi görünmüştü.)

Masalarda karşılaşılan bir diğer üslup özelliği de yasak ve yasağın çiğnenmesi motifidir. *Süheyl ü Nev-bahâr*'da Yemen padişahı Bahr'ın kırk odalı hazine odasından kırkinci odanın kapısı kilitlidir ve anahtarı babası hamamda iken ondan habersiz alan Süheyl, kırkinci odaya girmeme yasağını çiğnemiştir:



*Atam gör benüm ile nitdi dirîg
Ki kem nesneyi nice tutdı dirîg (461)*
(Eyvah! Babamın bana birkaç şeyi nasıl yasakladığını gör!)

Halk hikâyelerinde ve aşk konulu mesnevilerde sıklıkla yer alan rüya görerek âşık olma veya resme bakıp âşık olma motifi *Süheyl ü Nev-bahâr* mesnevisinde aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

*Meger şâh-ı Çîn'ün kızı Nev-bahâr
Uyurken döşekde yatup ol nigâr (868)*

*Düşinde görür kim bir ulu toğan
İner gökyüzünden ü eyler figân (869)*

*Konar gögsi üstinde kılur karâr
Urur kaynagını yüregın yarar (870)*

(Meğer Çin hükümdarının kızı Nev-bahâr, resim gibi güzel sevgili, yatağında uyurken rüyasında büyük bir doğanın inleyerek gökyüzünden indiğini ve kendi göğsünün üzerine konarak pençesini vurup yüreğini yardığını görür.)

Rüyada doğan görmek: “izzete, şerefe, saltanata, düşmana galip gelmeye, arzu ve isteklere kavuşmaya, evlâda, hanıma, memleketlere, güzel mallara, sıhhate, gam ve kederden ferahlığa, gözlerin sağlamlığına ve çok sefer etmeye delâlet eder” (Bursalı 1993: 167). Nev-bahâr ve dadısı rüyadaki doğanı; Nev-bahâr'a bir padişahın talip olacağı şeklinde yorumlamışlardır:

*Toğan bir ulu pâdişâhdur bayık
Ki göre beni kendüazine layık (875)*

(Doğan, kuşkusuz genç bir padişahdır; bu padişah beni kendine uygun görmektedir.)

8. Sanatkârın Söyleyiş Hususiyetleri

Süheyl ü Nev-bahâr adlı eserde sanatkâra özgü bazı üslup özellikleri vardır. Dikkati çeken üslup özelliğinden birisi, olayların anlatımı sırasında Hoca Mes'ûd'un araya girerek meddahların hikâyeye anlatırken uyguladığı, dinleyicinin dikkatini çekmeyi amaçlayan okuyucu veya dinleyiciye hitap etme geleneğine yer vermiş olmasıdır. Aşağıdaki beyit, bu durumu örneklendirmektedir.

*Gel indi Süheylün işit işini
Perâkendeliğın ü teşvişini (4175)*

(Gel, şimdi Süheyl'in ne yaptığını, perişanlığını ve karışıklığını dinle!)

Aşağıdaki beyitte meddah geleneğinde ve masallarda karşılaşılan dikkat çekme ve olaylar arasında geçiş yapma imkânı veren, sanatkârın anlatım özelliği olarak da değerlendirilebilecek olan “biz haberi Süheyl ile kızdan verelim” şeklinde bir söyleyiş özelliği yer almaktadır. Sanatkâr, zaman ve olaylar arasında geçiş yaparken bu söyleyiş hususiyetinden yararlanmıştı:

*Yine biz Süheyl ile kızdan haber
Diyelüm ki niddiler iy pür-hüner (1999)*

(Ey çok hüner sahibi! Biz tekrar Süheyl ile Nev-bahâr'ın ne yaptıklarını anlatalım.)

Sanatçıya ait bir üslup özelliği olarak kabul edebilecek bir diğer hususiyet de metinde Eski Anadolu Türkçesine ait kelimelerin sıklıkla kullanılmış olmasıdır. Aşağıdaki beyitlerde Eski Anadolu Türkçesine ait kelimeler altı çizili olarak verilmiştir:



Yürüyen sürünen yügüren uçan
Görünen yavınan çapınan kaçan (29)

İri vü uşag u 'aziz ü zelîl
Anun sun'ına her biridür delil (30)

(Yürüyen, sürünen, koşan, uçan, görünen, görünmeyen, hızlı yürüyen, kaçan; büyük küçük, yüce ve aşağı olan her şey onun sanatına bir delildir.)

Yemek içmek ü okumak yazmak
Yigirek ki dünyâ koyup azmak (307)

(Yemek, içmek ve okumak, yazmak; dünyadan vazgeçip, sapkınlığa düşmekten iyidir.)

Yigit kim azacuk anun 'aklı var
Karı dünyâyı nite öküş kovar (308)

(Azıcık akli olan yiğit, koca dünyanın peşinden hiç koşar mı?)

Dertli insanın kararı, yoktur: Uyku uyuyamaz, yerinde duramaz. Âşığın hâli ve tavrı bu şekildedir. Süheyl'in aşkın kendisini düşürdüğü durumu nitelerken söylediği sözler; *Orhun Yazıtları*'nda düşmanların Türk milletini yok etmek için yaptığı planı Oğuz'dan gelen casustan öğrenip dertlenen Tonyukuk'un içinde bulunduğu durumu anlatmak için söylediği; "Ol sabıg eşidip tün udısıkm kelmedi, küntüz olırsıkm kelmedi. (O sözü işitip gece uyuyacağım gelmedi, gündüz oturacağım gelmedi)" (Ergin 2003: 68-69) şeklindeki cümle ile benzerlik göstermektedir:

Ne oturmagum var ne yatmaklıgum
Muhâl ola anı unutmaklıgum (4982)

(Ne oturasım ne de yatasım var; onu [Nev-bahâr'ı] unutmam imkânsız bir şeydir.)

Süheyl ü Nev-bahâr mesnevisinde üslup özelliği olarak değerlendirilebilecek bir diğer önemli husus; cin görünce tütsü yakmak, peri görünce gülsuyu ile yıkanmak, kadının bir erkeğe olan sevgisini ona turunç fırlatarak ifade etmesi gibi döneminin örf, adet ve inanışının yansıtılmasıdır. Aşağıdaki beyitte cin gören kişiye öd ağacı, misk ve şeker karıştırılıp tütsü yakma geleneğinden bahsedilmiştir:

Biri dir ki cinni görindi meger
Dütüzdürünüz 'ûd u müşk ü şeker (532)

(Biri, olsa olsa ona cin görünmüştür; öd, misk ve şekerden oluşan tütsü ile onu tütsülemek gerekir, der.)

Peri gören kişinin gül suyuyla yıkanırsa kendisine geleceği söylenmiştir:

Biri dir görindi perî gözine
Gül-âb ile yun gele kendüzine (533)

(Biri, perinin kendisine göründüğünü gül suyu ile yıkanırsa kendine geleceğini söyler.)

Sanatkâr beyitlerde, kadının erkeğe olan ilgisini turunç fırlatarak ifade etmesi geleneğinden söz etmiştir:

Sıgadı kolım vü uzatdı hoş
Turuncı ki dutardı uz atdı hoş (1667)

Süheyli revân urdı çah gögsire
Ki ya'nî sana gör nidem iy sere (1668)



(Elinde tuttuğu turuncu atmak için kollarını sıvadı ve Süheyl'e, sana neler yapacağımı gör dercesine elindeki turuncu ustaca fırlatarak Süheyl'in tam göğsüne vurdu.)

Sonuç

Süheyl ü Nev-bahâr mesnevisinde ilmî, edebî, hatabî, ilmî-edebî, tasvir, öyküleme üslubu gibi farklı üslup türlerinin yer alması; oldukça hacimli olan metnin başından sonuna kadar dikkatin azalmasını önlemiştir. Böylece okuyucunun ve dinleyicinin dikkati, eserin başından sonuna kadar canlı tutulmuştur.

Mesnevîde tasvir ve tahkiye üslubuna ait özellikler ağırlıktadır. Yapılan tasvirler canlı ve işlevseldir. Metinde, tasvir üslubu etkin bir şekilde kullanılmıştır. Verilmek istenen açık ve örtük iletiler, eser boyunca ilmî ve ilmî-edebî üslubun özelliklerine uygun bir biçimde verilmiştir. Sanatkâr, hatabî üslubu kahramanların duygularını, karşılıklı veya kişinin kendisini muhatap alarak iç konuşma tekniği olarak niteleyebileceğimiz bir şekilde kullanmıştır. Masal, menkıbe, halk hikâyesi ve efsane gibi daha çok sözlü kültüre dayanan anlatı türlerine ait üslup özelliklerine yer verilmesi eserin üslup çeşitliliğine katkıda bulunmuştur.

Mesnevîler, hacim ve işlev bakımından günümüzün romanı olarak kabul edilebilirler. Roman türünde farklı anlatım tekniklerinin kullanımının eserin zenginliğine katkıda bulunduğu gibi mesnevîde de dil ve söyleyişte farklılık, üslupta çeşitlilik eserin niteliğine olumlu yönde katkı sağlamaktadır. *Süheyl ü Nev-bahâr*'da hatabî üslubun içerisinde ele alınan kahramanın kendini muhatap alarak iç dünyasını ve duygularını aktarması hususu, çağdaş romanlarda iç konuşma tekniği olarak ifade edilmektedir. Postmodern romanlardaki zaman ve mekânlar arası geçişler, olağan ve olağanüstü olay, kişi ve mekânlara yer verilmesi, geleneksel anlatı türlerine ait üslup özelliklerine yer verilmesi *Süheyl ü Nev-bahâr* adlı eserin postmodern roman ile benzer taraflarıdır.

Masal, halk hikâyesi, menkıbe, efsane gibi farklı edebî türlere ait anlatım özelliklerinin mesnevîde yer alması; o dönem toplumunun yaşamı hayal-gerçek bütünlüğü içinde algıladığının göstergesidir.

Eserde Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait kelimelerin, deyim ve atasözlerinin sık kullanılması metnin yazıldığı dönemin dil ve söyleyiş özelliklerini gözler önüne sermesi bakımından mühimdir.

Öğüt verilen beyitlerde ayet ve hadislerden yararlanılmıştır. Pek çok beyitte açıklamalar estetik bir biçimde örneklendirilmiştir. Bu durum eserin Kur'an-ı Kerim ve hadislerin söyleyiş özelliklerinden izler taşıdığını göstermektedir. Bu sebeple, eserin üslup bakımından etkilendiği temel kaynaklardan biri, İslam kültürüdür.

Eserde dönemin kültürel yapısı içinde yer alan peri gören kişinin gül suyu ile yıkanması, cinleri uzaklaştırmak için öd ağacı, şeker ve miskin karışımından elde edilen tütsü yakılması, kadınların bir erkeği beğendiklerini ifade etmek için ona turuncu fırlatmaları gibi kültürel öğelere yer verilmiştir.

Sonuç olarak Hoca Mes'ûd'un *Süheyl ü Nev-bahâr* mesnevisi; farklı üslup türlerinin kullanılması, çeşitli edebî türlerin üslup özelliklerine yer verilmesi, Türk ve İslam edebiyatının üslup geleneğinden beslenmesi, sözlü kültüre ait özellikleri yapısında barındırması, devrinin söz varlığını başarıyla yansıtması bakımından Türk edebiyatının seçkin eserlerindedir.



Kaynakça

- Akalın, Şükrü Halûk- vd. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aktaş, Şerif (1986). *Edebiyatta Üslup ve Problemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Bursalı, Mustafa Necati (1993). *Nablusî, İbn-i Şîrîn ve Seyyid Süleyman'dan Derlenen Büyük İslami Rüya Tabirleri Ansiklopedisi*. İstanbul: Çelik Yayınevi.
- Ciğa, Özkan (2013) *Süheyl ü Nev-bahâr (Metin- Aktarma, Art Zamanlı Anlam Değişmeleri)*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi.
- Çalışkan, Adem (2014). Üslup ve Üslupbilim Üzerine-1: İlk Belirlemeler / On Style and Stylistics-1: Preliminary Orientations. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, (10), 7-34.
- Çoban, Ahmet (2004). *Edebiyatta Üslup Üzerine (Sözün Tadını Dilde Duymak)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Devellioğlu, Ferit (1993). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dilçin, Cem (1991). *Mes'ûd bin Ahmed, Süheyl ü Nev-bahâr*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Durmuş, İsmail (2009). Üslup. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 42, 383-385.
- Ece, Selami (2004). Mesnevilerde Öyküleme Özellikleri ve Üslup. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (24), 11-21.
- Ergin, Muharrem (2003). *Orhun Abideleri*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Filizok, Rıza ve Saltık, Eylem (2013). *Edebiyat Kuramları*. Eskişehir: AÖF Yayınları.
- Kahraman, Alim (2012). Türk Edebiyatı(nda Üslup). İstanbul: *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 42, 387-388.
- Kaplan, Mehmet (1983). *Tanpınar'ın Şiir Dünyası*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karaman, Hayrettin- vd. (2014). *Kur'an Yolu Meali*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Kavruk, Hasan ve Pala, İskender (1998). Hikâye. İstanbul: *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 17, 491-493.
- Levend Ağâh Sırrı (1968). Divan Edebiyatında Hikâye. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 15, 71-117.
- Tahirü'l-Mevlevî, (1994). *Edebiyat Lügatı* (haz. Kemâl Edîb Kürkçüoğlu). İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Karaköse, Saadet (2006). Eski Türk Edebiyatında Düşünce ve İfade İnceliği Üzerine Tespitler. *İstanbul: Osmanlı Araştırmaları XXVII Prof. Dr. Mehmet Çavuşolu'na Armağan III*, 161-181.
- Moran, Berna (2001). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mütercim Asım Efendi (2009). *Burhân-ı Katı'* (haz. Mürsel Öztürk ve Derya Örs). Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları.
- Tezcan, Semih (1994). *Süheyl ü Nev-bahâr Üzerine Notlar*. Ankara: Simurg Yayınları.

